

Кириченко О. А. Новітня доктрина сутності і видового поділу правопорушень та юридичної відповідальності. Курс лекцій до традиційної навчальної дисципліни «Теорія держави і права»: навч. посібник / О. А. Кириченко, О. С. Тунтула. – Миколаїв : МНУ імені В. О. Сухомлинського, 2015. – 36 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://librarymnu.kl.com.ua/prac_vycl.html <Інститут історії та права> <№ 80>

Міністерство освіти і науки України
Миколаївський національний університет
імені В. О. Сухомлинського
Навчально-науковий інститут історії, політології і права

О. А. Кириченко, О. С. Тунтула

**НОВІТНЯ ДОКТРИНА
СУТНОСТІ І ВИДОВОГО
ПОДІЛУ ПРАВОПОРУШЕНЬ
ТА ЮРИДИЧНОЇ
ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ.
КУРС ЛЕКЦІЙ
ДО ТРАДИЦІЙНОЇ
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ТЕОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА»**

Навчальний посібник

Миколаїв
МНУ ім. В. О. Сухомлинського
2015

УДК340.П+343.98
ББК 67.Х+67.620
К 43

Рекомендовано вченою радою Навчально-наукового інституту історії, політології і права Миколаївського національного університету імені М. О. Сухомлинського (протокол № 1 від 16.09.2015 р.).

Рецензенти:

Басай В. Д., д. ю. н., професор, директор Прикарпатського юридичного інституту Національного університету «Одеська юридична академія», Академік Академії наук Вищої освіти України, Заслужений юрист України;

Федоренко Т. М., к.ю.н., доцент, завідувача кафедрою теорії та історії держави і права Гуманітарного інституту Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова

К 43

Кириченко О. А. Новітня доктрина сутності і видового поділу правопорушень та юридичної відповідальності. Курс лекцій до традиційної навчальної дисципліни «Теорія держави і прав»: навч. посібник / О. А. Кириченко, О. С. Тунтула. – Миколаїв : МНУ ім. В. О. Сухомлинського, 2015. – 32 с.

Розкрита сутність традиційного суперечливого розуміння сутності та ступеневого видового поділу правопорушень та юридичної відповідальності. Викладено першу і другу варіації новітньої доктрини ступеневого сутнісного видового поділу правопорушень. Запропоновано редакцію статті про сумніть і різновиди кримінальних та адміністративних правопорушень.

Детально розглянуто першу, другу та третю варіації новітньої доктрини ступеневого сутнісного видового поділу юридичної відповідальності, коли друга з варіацій цієї доктрина відображає можливий варіант декодифікації чинного КК України, а третя варіація даної доктрини враховує положення новітньої доктрини сутності і видового поділу юридичних фактів на діяння, події і явища.

Призначена для сучасної теорологічної підготовки бакалаврів юриспруденції (вчителя і викладача юриспруденції) денної і заочної форми навчання Навчально-наукового інституту історії, політології та права Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського.

Може бути корисною для викладачів і студентів інших вищих юридичних навчальних закладів і для співробітників юридичних та антиделіктних органів.

УДК 340.П+343.98
ББК 67.Х+67.620
© Кириченко О. А., Тунтула О. С., 2015.
© МНУ ім. В. О. Сухомлинського, 2015.

ЗМІСТ

Питання 1. Перша варіація нової доктрина ступеневого сутнісного видового поділу правопорушень	4
Питання 2. Друга та третя варіації новітньої доктрини ступеневого сутнісного видового поділу правопорушень	11
Питання 3. Перша варіація нової доктрина ступеневого сутнісного видового поділу юридичної відповідальності.....	16
Питання 4. Друга варіація новітньої доктрини ступеневого сутнісного видового юридичної відповідальності	22

Питання 1. Перша варіація нової доктрина ступеневого сутнісного видового поділу правопорушень

Найбільш прийнятним традиційним видовим поділом правопорушень є їх спрощений поділ на злочини (суспільно небезпечні діяння) і проступки (суспільно шкідливі діяння), коли одну з найбільш непрофесійних позицій з цього приводу займає О. Ф. Скакун, яка розрізняє такі види правопорушень за ступенем суспільної небезпечності (шкідливості), як злочини, що відрізняються від проступків підвищеним ступенем суспільної небезпечності, та проступки, що, навпроти, відрізняються від злочинів вже меншим ступенем суспільної небезпечності [21]. Даний підхід у повній мірі сприйнятий й В. Е. Теліпком [24, с. 249, 267] та ін.

Не менш професійним та спірним є розуміння різними авторами й видового поділу правопорушень. Так, С. С. Алексеев виділяв кримінальні, цивільні, адміністративні і дисциплінарні правопорушення [3, с. 678]; Ю. П. Битяк [1, с. 180], В. В. Зуй [4, с. 122], С. Г. Стеценко [23, с. 223, 234-235] та ін. - кримінальні, адміністративні, дисциплінарні і цивільно-правові правопорушення; А. Б. Венгеров – злочини, адміністративні і дисциплінарні проступки, цивільні правопорушення та як особливий вид правопорушення – неправову діяльність органів виконавчої, судової влади: видання неправомірних актів, винесення неправосудних вироків та ін. [6, с. 283-285]; Л. В. Коваль - злочин, дисциплінарний і адміністративний проступок та цивільний делікт [8, с. 27]; А. М. Колодій, В. В. Копейчиков, С. Л. Лисенков та ін. – злочини та адміністративні, дисциплінарні і цивільно-правові провину [9, с. 241]; В. О. Котюк – кримінальні злочини і проступки: адміністративні правопорушення, конституційні, фінансові, цивільно-правові, дисциплінарні (порушення трудової дисципліни), земельні, екологічні, процесуальні, шлюбно-сімейні та ін. [11, с. 55]; В. Є. Севрюгін – злочини, адміністративні і дисциплінарні проступки, цивільно-правові делікти [20, с. 29-30]; О. Ф. Скакун – кримінальні злочини, конституційні, дисциплінарні, адміністративні, податкові, матеріальні і цивільно-правові (договірні, позадоговірні) проступки-делікти, міжнародні делікти (проступки) і злочини [22, с. 424-426]; А. М. Шульга – злочини та адміністративні, дисциплінарні, конституційні і цивільно-правові проступки [29, с. 101] та ін.

Даний достатньо недосконалий традиційний підхід не міг не відбитися й у законодавстві, коли, навіть, в п. 22 ч. 1 Конституції України в частині тих питань, які визначаються виключно законами, вказано наступне: «засади цивільно-правової відповідальності; діяння, які є злочинами,

*Новітня доктрина сутності і видового поділу
правопорушень та юридичної відповідальності. Курс лекцій
до традиційної навчальної дисципліни «Теорія держави і права»*

адміністративними або дисциплінарними правопорушеннями, та відповідальність за них» [10]. Тут, як бачимо, «все змішано в кучу» і не представлено чіткого видового поділу ні правопорушень, ні юридичної відповідальності.

Однак найбільшої алогічності правове регулювання даного питання досягло у новому Кримінальному процесуальному кодексу України, де було введено, навіть, поняття «кримінальний проступок», яким, згідно ч. 1 ст. 215 «Досудове розслідування злочинів і кримінальних проступків» КПК України, позначаються такого роду суспільно-небезпечні діяння, досудове розслідування по яким має проводитися у порядку дізнання [13]. Тобто, і дана норма не містить в собі визначення суті такого роду правопорушення.

Більш того, ця норма не узгоджується із ч. 2 ст. 11 «Поняття злочину» КК України, згідно якої, «не є злочином дія або бездіяльність, яка хоча формально і містить ознаки будь-якого діяння, передбаченого цим Кодексом, але через малозначність не становить суспільної небезпеки, тобто не заподіяла і не могла заподіяти істотної шкоди фізичній чи юридичній особі, суспільству або державі» [12].

Необхідно враховувати і положення ч. 1 ст. 12 «Класифікація злочинів» КК України, де міститься класифікація злочинів за ступенем тяжкості на злочини невеликої тяжкості, середньої тяжкості, тяжкі та особливо тяжкі [12]. Дана ситуація свідчить про те, що КК України та КПК України побудовані на різних концептуальних підходах, в останньому випадку – на надто алогічному. І даний підхід можна було б виправити тим, щоб замість кримінальних проступків передбачити поділ за ступенем тяжкості не злочинів, а кримінальних правопорушень, поміж яких вказати ще й п'ятий їх вид за ступенем тяжкості – кримінальні правопорушення найменшого ступеня тяжкості.

У той же час, КПК України не лише містить в собі алогічний термін «кримінальні проступки», а й застосовує поряд з ним й низку інших традиційних термінів. Наприклад, термін «злочин» зустрічається як у самій назві ст. 215 «Досудове розслідування злочинів і кримінальних проступків» даного кодексу, так й неодноразово за текстом інших статей КПК України, зокрема, у п. 6 ч. 1 ст. 3, п. 2 ч. 2 ст. 27, ч. 2, 3 та ін. ст. 31, ч. 1 ст. 52, п. 2, 3 і 4 ч. 5 ст. 180, ч. 2 ст. 181, п. 1 та ін. ч. 2 ст. 183 та ін.

А у п. 1 ч. 5 ст. 182, п. 1 ч. 3 ст. 197 КПК України мова йде вже про злочин невеликої чи середньої тяжкості, ч. 1 ст. 154 – злочин середньої тяжкості, тяжкий та особливо тяжкий злочин, ч. 2 ст. 14, п. 3 ч. 5 ст. 182 – тяжкий та особливо тяжкий злочин [13].

Викладені підходи свідчать про те, що згадана класифікація злочинів за ч. 1 ст. 12 КК України залишається непохитною і закон щодо внесення змін в інші правові акти у зв'язку з прийняттям КПК України цю норму кодексу не зачіпає.

Також недосконалими є й низка інших аналогічних термінів, які не узгоджені із викладеним традиційним поділом правопорушень, коли у ч. 1 ст. 61, ч. 2 ст. 127, ч. 1 ст. 128 та ін. КПК України мова йде про кримінальне правопорушення і про інше суспільно-небезпечне діяння; ч. 1 ст. 62 – злочинні дії чи бездіяльність ... особи, яка вчинила суспільно небезпечне діяння, ч. 1 ст. 509, п. 1, 2, 3, 4 та ін. ч. 1 ст. 505, п. 1, 2, 3 ч. 1 ст. 513 – суспільно небезпечне діяння, кримінальне правопорушення; ч. 1 ст. 498, ч. 4 ст. 499 – суспільно небезпечне діяння, що підпадає під ознаки діяння, передбаченого законом України про кримінальну відповідальність [13].

В одній з публікацій С. В. Петков дійшов висновку про те, що адміністративна відповідальність – це вид юридичної відповідальності. І так само, як й юридична відповідальність, поділяється на відповідальність за проступки та відповідальність за злочини, а адміністративна відповідальність має наступати як за адміністративні проступки, так й за адміністративні злочини [18].

Викладені положення підкреслюють лише ту обставину, що існуючий стан законодавчого і доктринального розуміння сутності і видового поділу як правопорушень, так й юридичної відповідальності є надто алогічний, особливо у зв'язку появою нового КПК України.

А тому достатньо актуальною є розробка новітньої всеохоплюючої доктрини ступеневого сутнісного видового поділу правопорушень та юридичної відповідальності, що Т. О. Коросташова фактично вже здійснила [7, с. 70-78, 100-109; 14; 15; 25; 26; 27 та ін.], у тому числі й декілька варіацій даної доктрини у контексті нової доктрини ступеневого сутнісного видового поділу суспільних та юридичних фактів [27] та викладеної позиції С. В. Петкова з приводу фактичної ліквідації кримінальних правопорушень та відповідальності і відповідних кодексів – КК України і КПК України [7, с. 78-100, 109-120; 15; 26].

Розроблена Т. О. Коросташовою **перша варіація нової доктрини ступеневого сутнісного видового поділу правопорушень** має такий вигляд:

1. Макроправопорушення (кримінальні правопорушення), тобто суспільно небезпечні діяння, що порушили будь-які правовідносини і спричинили чи можуть спричинити суттєву і більшу фізичну та/або

*Новітня доктрина сутності і видового поділу
правопорушень та юридичної відповідальності. Курс лекцій
до традиційної навчальної дисципліни «Теорія держави і права»*

майнову та моральну шкоду правам, свободам, обов'язкам та/чи інтересам фізичних, юридичних осіб чи держави, міждержавного утворення, коли:

1.1. **Залежно від складу діяння** кримінальні правопорушення поділяються на :

1.1.1. **Злочини** (діяння, що мають всі ознаки та елементи складу, за скоєння яких має призначатися антикримінальне покарання), що за ступенем тяжкості поділяються на:

1.1.1.1. **Мінімальні злочини** (тобто мінімального ступеня тяжкості, за які передбачено покарання більш м'яке, ніж обмеження волі; у разі реальної необхідності саме такий додатковий різновид правопорушення треба було б передбачити у ст. 12 КК України та у новому КПК України, а не термін «кримінальні проступки», що говорить лише про відсутність у авторів цього кодексу належної юридичної освіти) [7, с. 70-71; 25].

1.1.1.2. **Незначні злочини** (тобто незначного ступеня тяжкості, за які передбачено покарання від обмеження свободи до позбавлення волі на строк не більше ніж, як на два роки).

1.1.1.3. **Середні злочини** (тобто середнього ступеня тяжкості, за які передбачено покарання від двох до п'яти років позбавлення волі) [16, с. 21].

1.1.1.4. **Тяжкі злочини** (за які передбачено покарання від шести до десяти років позбавлення волі).

1.1.1.5. **Особливо тяжкі злочини** (за які передбачено покарання від одинадцяти і вище років позбавлення волі).

1.1.2. **Паразлочини** (такого роду діяння, що мають всі ознаки та елементи складу, за винятком того, що дане діяння скоєно особою, яка не досягла віку призначення антикримінального покарання і тому їй призначається парапокарання у вигляді заходів виховного характеру, якщо особа не досягла 11-річного віку, або примусових заходів виховного характеру, якщо особа досягла 11-річного віку, та відновлення порушених прав, свобод, обов'язків чи інтересів потерпілого, а за такі ж діяння дошкільника чи малолітньої особи відновлювальну антикримінальну відповідальність несе опікун або особа чи установа, що його замінює) [7, с. 71; 25].

1.1.3. **Квазізлочини** (такого роду діяння, що мають всі ознаки та елементи складу, за винятком того, що дане діяння скоєно неосудною чи обмежено осудною особою, якій призначається антикримінальне квазіпокарання у вигляді примусових заходів медичного характеру, а відновлювальна антикримінальна відповідальність покладається на опікуна чи піклувальника або на особу чи установу, що їх замінює).

1.1.4. **Квазіпаразлочини** (коли наявні всі ознаки та елементи складу діяння, яке відповідно до принципів природного права фактично є

суспільно небезпечними, але Антикримінальний кодекс України не передбачає складу такого діяння, що повинно тягти антикримінальну відповідальність винної особи тільки у вигляді відновлення порушеного правового статусу потерпілого, тобто його прав, свобод, обов'язків чи інтересів. Якщо при розгляді антикримінальної справи буде встановлено наявність шкоди меншої, ніж суттєвої, тобто за наявності квазіпарапроступка, відшкодування шкоди та інше відновлення правового статусу потерпілого має закінчитися в антикримінальному судочинстві) [7, с. 72; 16, с. 22; 25].

Такий похід покликаний стимулювати парламент своєчасно передбачати (у ряді випадків під тиском громадськості) в Антикримінальному кодексі України (так само в Адміністративному, Трудовому, Де-факто майново-договірному і в Де-юре майново-договірному кодексі України) відповідний склад кримінального правопорушення (відповідно адміністративного, дисциплінарного, де-факто майново-договірного і де-юре майново-договірного мініправопорушення). Повинна бути аналогічна реакція парламенту і суб'єктів підзаконотворчості за наявності паранещасних випадків-суперечностей і паранещасних випадків-суб'єктивностей, у той час як за наявності паранещасних випадків-правомірностей відновлення правового статусу правопорушника повинно здійснюватися тільки за рахунок самого правопорушника) [7, с. 72-73; 16, с. 22-23; 25].

1.1.5. Паранещасні випадки (такого роду діяння належного та/або неналежного суб'єкта, коли відсутність вини особи оцінюється за таким мінімальним рівнем: особа не могла та/чи не повинна була передбачити настання *суспільно небезпечних наслідків, за що має наступати антикримінальна відповідальність держави у вигляді відновлення порушеного правового статусу потерпілого*), які, **залежно від причини відсутності вини**, поділяються на:

1.1.5.1. Паранещасні випадки-суперечності (за наявністю суперечностей у регулюванні відповідних правовідносин).

1.1.5.2. Паранещасні випадки-суб'єктивності (за наявністю необґрунтованих за обсягом та/або за сутністю обов'язків, які особа практично не могла виконати або у силу наявності відповідного положення природної галузі права не повинна була виконувати).

1.1.5.3. Паранещасні випадки-правомірності (коли діяння скоєно за наявності обставин, що виключають його суспільну небезпеку: необхідна оборона, крайня необхідність та ін.) [7, с. 73; 25].

1.1.5.4. Паранещасні випадки-природності (коли певне діяння опосередковане природними явищами, у т. ч. діяннями хижих тварин, і

*Новітня доктрина сутності і видового поділу
правопорушень та юридичної відповідальності. Курс лекцій
до традиційної навчальної дисципліни «Теорія держави і права»*

особа об'єктивно не повинна була чи практично не могла повністю або частково попередити настання цих явищ чи діянь або запобігти повністю заподіяння шкоди чи зменшити її розмір) [7, с. 73-74; 25].

1.1.6. **Нещасні випадки** (суспільно небезпечні природні явища, у т.ч. діяння хижих тварин, які не опосередковані діяннями фізичної особи, що також має тягти антикримінальну відповідальність лише держави у цілому і тільки у вигляді відновлення порушеного правового статусу потерпілого).

2. **Мініправопорушення**, тобто суспільно шкідливе діяння, що заподіяло чи що може заподіяти менш ніж суттєвої, але більш ніж значної шкоди правам, свободам, обов'язкам та/або інтересів фізичних чи юридичних осіб або держави, які **залежно від**:

2.1. **Складу правопорушення** поділяються на:

2.1.1. **Проступки** (має всі ознаки, елементи правопорушення).

2.1.2. **Парапроступки** (має всі ознаки, елементи правопорушення, скоєного особою, яка не досягла віку призначення карально-виховного покарання відповідного виду юридичної відповідальності)

2.1.3. **Квазіпроступки** (має всі ознаки, елементи правопорушення, скоєного неосудною чи обмежено осудною особою) [16, с. 23].

2.1.4. **Квазіпарапроступки** (діяння в силу певного положення природної галузі права об'єктивно є суспільно шкідливим, але склад такого проступку не передбачений в Адміністративному, Трудовому, Де-факто майново-договірному або в Де-юре майново-договірному кодексах України) [7, с. 74; 16, с. 23-24; 25].

2.1.5. **Параказуси** (за наявності належного або неналежного суб'єкта, але за відсутності вини), які **залежно від причини відсутності вини** мають аналогічний паранещасним випадкам поділ на:

2.1.5.1. Параказуси-суперечності.

2.1.5.2. Параказуси-суб'єктивності.

2.1.5.3. Параказуси-правомірності.

2.1.5.4. Параказуси-природності [7, с.74-75; 25].

2.1.6. **Казуси** (явища природи, у т. ч. діяння хижих тварин, що неопосередковані діяннями людини).

2.2. **Характеру врегульованих суспільних відносин (правовідносин)** поділяються на:

2.2.1. **Адміністративні правопорушення**: проступки, парাপроступки, квазіпроступки, квазіпарапроступки, параказуси і казуси.

2.2.2. **Дисциплінарні правопорушення**: проступки, парাপроступки, квазіпроступки, квазіпарапроступки, параказуси і казуси.

2.2.3. **Де-факто майново-договірні правопорушення**: проступки, парাপроступки, квазіпроступки, квазіпарапроступки, параказуси і казуси.

2.2.4. **Де-юре майново-договірні правопорушення:** проступки, парাপроступки, квазіпроступки, квазіпарапроступки, параказуси і казуси [7, с. 75; 25].

На підставі даної першої варіації нової доктрини ступеневого сутнісного видового поділу правопорушень Т. О. Коросташова пропонує й відповідну редакцію статті «**Поняття кримінальних правопорушень**» Антикримінального кодексу України:

(1) Злочином є передбачене цим кодексом винне належної суб'єктності діяння фізичної або посадової особи, у т. ч. у вигляді прийняття одноосібного або колективного протиправного рішення від імені юридичної особи, що завдало чи ще може завдати істотну і більше фізичну та/чи майнову і моральну шкоду правам, свободам, обов'язкам та/або інтересам фізичної чи юридичної особи або держави, що тягне за собою призначення карально-виховної міри державного примусу у вигляді певного покарання, а також відновлювальну і супутню антикримінальну відповідальність винної особи та/або інших фізичних чи юридичних осіб або держави чи міждержавного утворення [7, с. 75-76; 25].

(2) Таке ж саме діяння, вчинене особою, яка не досягла віку, з якого може бути призначено покарання; є паразлочином і тягне призначення парапокарання у вигляді примусових заходів виховного характеру і винна особа та/або особа чи установа, яка зобов'язана за діяння дошкільника, малолітньої особи чи підлітка, несе відновлювальну і супутню антикримінальну відповідальність [16, с. 24].

(3) Таке ж саме діяння, вчинене неосудною або обмежено осудною особою, є квазізлочином і тягне квазіпокарання у вигляді примусових заходів медичного характеру, а зобов'язана за такого правопорушника особа чи установа несе відновлювальну і супутню антикримінальну відповідальність.

(4) Таке ж саме діяння, у вчиненні якого не встановлено наявності вини певної особи (осіб), є паранещасним випадком і тягне за собою відновлювальну і супутню антикримінальну відповідальність держави [7, с. 76; 25].

(5) Діяння, вчинене особами, зазначеними у ч. 1, 2, 3 та/або ч. 4 цієї статті, що завдало чи може завдати істотної і більше шкоди правам, свободам, обов'язкам та/або інтересам фізичної чи юридичної особи або держави чи міждержавного утворення, але яке не передбачене певною нормою Особливої частини Антикримінального кодексу України, є квазіпаразлочином і тягне за собою відновлювальну і супутню антикримінальну відповідальність правопорушника та/або відповідальної

*Новітня доктрина сутності і видового поділу
правопорушень та юридичної відповідальності. Курс лекцій
до традиційної навчальної дисципліни «Теорія держави і права»*

за нього особи або установи, а суд направляє до парламенту клопотання про врегулювання даного суспільно небезпечного діяння в Антикримінальному кодексі України [7, с. 76-77; 25].

(6) Явища природи, в т.ч. діяння хижих тварин, що заподіяли такої ж шкоди правам, свободам, обов'язкам та/або інтересам фізичної чи юридичної особи або держави чи міждержавним утворенням, є нещасним випадком і тягне за собою відновлювальну і супутню антикримінальну відповідальність держави [7, с. 77; 25].

Вказана авторка пропонує також відповідну редакцію статтю «**Поняття адміністративних правопорушень**» Адміністративного кодексу України [7, с. 77-79; 25], що може бути зроблено щодо визначення поняття всіх інших правопорушень – дисциплінарних, де-факто майново-договірних та де-юре майново-договірних [16, с. 25].

Питання 2. Друга та третя варіації новітньої доктрини ступеневого сутнісного видового поділу правопорушень

Використовуючи згаданий підхід С. В. Петкова у науковій статті «Проблемні аспекти юридичної відповідальності посадових осіб» про можливість появи адміністративних злочинів та адміністративних проступків [18], Т. О. Коросташова запропонувала **другу варіацію нової доктрини ступеневого сутнісного видового поділу правопорушень**, яка у цілому повторює першу варіацію, відмінність якої залишається лише у тому, що кримінальних правопорушень вже немає, а притаманний даному виду правопорушень видовий поділ застосований до адміністративних, дисциплінарних, де-факто майново-договірних та де-юре майново-договірних правопорушень, які у загальному аспекті поділяються на макроправопорушення та мініправопорушення із детальним їх поділом аналогічно першій варіації новітньої доктрини ступеневого сутнісного видового поділу правопорушень [7, с. 79-90; 16, с. 25-26; 26].

Друга варіація новітньої доктрини ступеневого сутнісного видового поділу правопорушень має більше доктринальне, ніж практичне, значення і веде до декодифікації антикримінального законодавства, а, значить, й до припинення існування КК України і КПК України, над доцільністю чого ще треба дуже добре поміркувати [7, с. 82; 16, с. 26; 26].

Доктринальне і практичне значення вже має **третя варіація нової доктрини ступеневого сутнісного видового поділу правопорушень**, яку Т. О. Коросташова розробила на основі нової доктрини ступеневого

сутнісного видового поділу суспільних та юридичних фактів [7, с. 91-99; 16, с. 26-30; 27], і яка має такий вигляд:

1. Макроправопорушення (кримінальні правопорушення), тобто суспільно небезпечні діяння, події чи явища, що заподіяли чи які можуть завдати істотної і більше фізичної та/чи майнової та моральної шкоди правовому статусу соціосуб'єктів, коли макроправопорушення:

1.1. Залежно від сутності юридичного факту, що лежить в його основі, поділяються на:

1.1.1. Макроправопорушення-діяння (кримінальні правопорушення-діяння), тобто суспільно небезпечні діяння, що заподіяли чи які можуть завдати істотної і більше фізичної та/чи майнової та моральної шкоди правовому статусу соціосуб'єктів, коли:

1.1.1.1. Залежно від повноти відображення складу правопорушення кримінальні правопорушення-діяння можуть виступати як:

1.1.1.1.1. Злочини-діяння (діяння, що мають всі ознаки й елементи складу, за вчинення яких має призначатися певне антикримінальне покарання), які *за ступенем тяжкості* поділяються на:

1.1.1.1.1.1. Мінімальні злочини-діяння (тобто мінімального ступеня тяжкості, за які передбачено покарання більш м'яке, ніж обмеження волі) [7, с. 91-92; 27].

1.1.1.1.1.2. Незначні злочини-діяння (тобто, незначного ступеня тяжкості, за які передбачено покарання від обмеження волі до позбавлення волі на строк не більше, ніж на два роки).

1.1.1.1.1.3. Середні злочини-діяння (тобто, середнього ступеня тяжкості, за які передбачено покарання строком від двох до п'яти років позбавлення волі) [16, с. 26].

1.1.1.1.1.4. Тяжкі злочини-діяння (за які передбачено покарання строком від шести до десяти років позбавлення волі).

1.1.1.1.1.5. Особливо тяжкі злочини-діяння (за які передбачено покарання строком від одинадцяти і вище років позбавлення волі) [7, с. 92; 27].

1.1.1.1.2. Паразлочини-діяння (такого роду діяння, які мають всі ознаки й елементи складу, за винятком того, що дане діяння вчинено особою, яка не досягла віку накладення антикримінального покарання, і йому призначається антикримінальне парапокарання у вигляді примусових заходів виховного характеру і відновлювальна та супутня антикримінальна відповідальність, яку за діяння дошколяра чи малолітньої особи несе вже опікун або особа чи установа, що його замінюють) [7, с. 92-93; 27].

*Новітня доктрина сутності і видового поділу
правопорушень та юридичної відповідальності. Курс лекцій
до традиційної навчальної дисципліни «Теорія держави і права»*

1.1.1.1.3. **Квазізлочини-діяння** (такого роду діяння, які мають всі ознаки й елементи складу, за винятком того, що дане діяння скоєне неосудним або обмежено осудною особою, якій призначається квазіпокарання у вигляді примусових заходів медичного характеру, а відновлювальна і супутня антикримінальна відповідальність покладається на опікуна чи піклувальника або на особу чи установу, які їх замінюють).

1.1.1.1.4. **Квазіпаразлочини-діяння** (коли є всі ознаки й елементи складу діяння, яке, згідно певних положень природної галузі права, фактично є суспільно небезпечним, але Антикримінальний кодекс України не передбачає складу такого діяння, що повинно обумовлювати антикримінальну відповідальність винної особи тільки у вигляді відновлювальної та супутньої антикримінальної відповідальності) [7, с. 93; 27].

1.1.1.1.5. **Паранещасні випадки-діяння** (такого роду діяння належного та/чи неналежного суб'єкта, коли відсутність вини особи оцінюється за таким мінімальним рівнем: особа не могла та/чи не повинна була передбачити настання суспільно небезпечних наслідків, за що повинна наступати антикримінальна відповідальність держави в вигляді відновлення порушеного правового статусу потерпілого), коли паранещасні випадки-діяння **в залежності від причини відсутності вини** поділяються на:

1.1.1.1.5.1. Паранещасні випадки-діяння-суперечності (у силу наявності суперечностей у регулюванні відповідних правовідносин) [7, с. 93-94; 27].

1.1.1.1.5.2. Паранещасні випадки-діяння-суб'єктивності (у силу наявності необґрунтованих за обсягом та/чи по суті обов'язків, які особа фізично не могла виконати або в силу наявності певного положення природної галузі права не повинна була виконувати) [16, с. 27].

1.1.1.1.5.3. Паранещасні випадки-діяння-правомірності (коли діяння вчинене за наявності обставин, що виключають його суспільну небезпеку: необхідна оборона, крайня необхідність та ін.).

1.1.1.1.5.4. Паранещасні випадки-діяння-природності (коли певне діяння людини опосередковано явищами природи, в т. ч. діяннями хижих тварин, і особа об'єктивно не повинна та/або фізично не могла повністю чи частково попередити наступ цих явищ або діянь чи запобігти повністю заподіяння шкоди чи зменшити його розмір) [7, с. 94; 27].

1.1.2. **Макроправопорушення-події** (кримінальні **правопорушення-події**), тобто суспільно небезпечні події як сумативні діяння великої кількості соціосуб'єктів, які заподіяли істотну і більшу

сумативну шкоду правовому статусу великої кількості соціосуб'єктів, що практично можуть являти собою паралельні, але об'єднані єдиною протиправною метою діяння великої кількості соціосуб'єктів [7, с. 94-95; 27].

Поділ макроправопорушень-подій залежно від повноти відображення складу правопорушення принципово можливий, але практично є безцільним в контексті сумативних суспільно небезпечних наслідків такого роду сумативних діянь-подій великої кількості соціосуб'єктів.

В силу цього при притягненні до карально-виховної антикримінальної відповідальності, а, тим більше, до відновлювальної антикримінальної відповідальності і до супутньої антикримінальної відповідальності треба враховуватися повний обсяг саме сумативного порушення правового статусу соціосуб'єктів [7, с. 95; 27].

1.1.3. Макроправопорушення-явища або макроправопорушення-нешасні випадки (кримінальні правопорушення-явища, кримінальні нещасні випадки), тобто суспільно небезпечні явища природи, в т. ч. діяння хижих тварин, які не опосередковані діяннями фізичної особи, що повинно обумовлювати антикримінальну відповідальність лише держави у вигляді відновлення порушеного правового статусу потерпілого і супутньої антикримінальної відповідальності [7, с. 95-96; 16, с. 28; 27].

2. Мініправопорушення, тобто суспільно шкідливі діяння, що заподіяли або можуть заподіяти меншу, ніж суттєву, але більшу, ніж значну, шкоду правовому статусу соціосуб'єктів, коли мініправопорушення:

2.1. Залежно від сутності юридичного факту, що лежить в його основі, поділяються на:

2.1.1. Мініправопорушення-діяння, що розуміються аналогічно макроправопорушенням-діянням, які, в свою чергу:

2.1.1.1. В залежності від повноти відображення складу правопорушення поділяються на:

2.1.1.1.1. Проступки-діяння (має всі ознаки, елементи правопорушення).

2.1.1.1.2. Парапроступки-діяння (має всі ознаки, елементи правопорушення, вчиненого особою, яка не досягла віку відповідного виду карально-виховної юридичної відповідальності).

2.1.1.1.3. Квазіпроступки-діяння (має всі ознаки, елементи правопорушення, вчиненого неосудним або обмежено осудною особою).

*Новітня доктрина сутності і видового поділу
правопорушень та юридичної відповідальності. Курс лекцій
до традиційної навчальної дисципліни «Теорія держави і права»*

2.1.1.1.4. **Квазіпарапроступки-діяння** (діяння в силу певного положення природної галузі права об'єктивно є суспільно шкідливим, але склад такого проступку не передбачений в Адміністративному, Трудовому, Де-факто майново-договірному або в Де-юре майново-договірному кодексі України) [7, с. 96; 27].

2.1.1.1.5. **Параказуси-діяння** (за наявності належного або неналежного суб'єкта, але за відсутності його вини), які залежно від причини відсутності вини мають аналогічний паранешасним випадкам-діянням поділ на:

2.1.1.1.5.1. Параказуси-діяння-суперечності.

2.1.1.1.5.2. Параказуси-діяння-суб'єктивності.

2.1.1.1.5.3. Параказуси-діяння-правомірності.

2.1.1.1.5.4. Параказуси-діяння-природності.

2.1.1.2. **Характеру врегульованих суспільних відносин (правовідносин)** поділяються на:

2.1.1.2.1. **Адміністративні правопорушення-діяння** (проступки-діяння, парапроступки-діяння, квазіпроступки-діяння, квазіпарапроступки-діяння, параказуси-діяння).

2.1.1.2.2. **Дисциплінарні правопорушення-діяння** (проступки-діяння, парапроступки-діяння, квазіпроступки-діяння, квазіпарапроступки-діяння, параказуси-діяння).

2.1.1.2.3. **Де-факто майново-договірні правопорушення-діяння** (проступки-діяння, парапроступки-діяння, квазіпроступки-діяння, квазіпарапроступки-діяння, параказуси-діяння).

2.1.1.2.4. **Де-юре майново-договірні правопорушення-діяння** (проступки-діяння, парапроступки-діяння, квазіпроступки-діяння, квазіпарапроступки-діяння, параказуси-діяння) [16, с. 29].

2.1.2. **Мініправопорушення-явища** або **мініправопорушення-казуси**, що розуміються аналогічно макроправопорушенням-явищам або макроправопорушенням-казусам, коли мініправопорушення-явища (мініправопорушення-казуси) принципово також можуть підрозділятися *в залежності від характеру порушених суспільних відносин* аналогічно мініправопорушенням-діянням (де, однак, не може бути видового поділу такого роду правопорушень в залежності від повноти відображення складу цього правопорушення) на:

2.1.2.1. **Адміністративні явища (адміністративні казуси)** [7, с. 98; 16, с. 29-30; 27].

2.1.2.2. **Дисциплінарні явища (дисциплінарні казуси).**

2.1.2.3. **Де-факто майново-договірні явища (де-факто майново-договірні казуси).**

2.1.2.4. Де-юре майново-договірні явища (де-юре майново-договірні казуси) [7, с. 99; 16, с. 30; 27].

Питання 3. Перша варіація нової доктрина ступеневого сутнісного видового поділу юридичної відповідальності

Недосконалість традиційного розуміння сутності і видового поділу правопорушень обумовило й відповідне недосконале традиційне представлення видового поділу юридичної відповідальності, поняття якої також достатньо суперечливе. Наприклад, А. Р. Біла розрізняє кримінальну, цивільну (цивільно-правову), адміністративну, дисциплінарну та матеріальну відповідальність [2, с. 221, 281]; Ю. А. Ведерніков і В. К. Шкарупа – кримінальну, адміністративну, дисциплінарну і матеріальну (за трудовим і цивільним законодавством у порядку цивільного та арбітражного судочинства) відповідальність [5, с. 152-153]; Л. В. Коваль - адміністративну, цивільну (майнову), матеріальну (за трудовим законодавством) і дисциплінарну відповідальність, відшкодування моральної (немайнової) шкоди [8, с. 121]; В. О. Котюк – конституційну, адміністративну, дисциплінарну, цивільно-правову, матеріальну (у зв'язку із завданням шкоди у процесі виконання трудових обов'язків) [11, с. 56]; Д. М. Лук'янець – конституційну, кримінальну, адміністративну, цивільно-правову, матеріальну [17, с. 47] та ін.

Аналогічним чином недосконало подається й власне поняття юридичної відповідальності, під якою, зокрема, О. Ф. Скакун розуміє передбачені законом вид і міру державно-владного (примусового) зазнання особою втрат благ особистого, організаційного і майнового характеру за вчинене правопорушення [21].

У даному визначення відсутнє чітке розуміння всіх **базисних ознак юридичної відповідальності** із наявності негативних наслідків для особи, яка скоїла правопорушення, щоб:

1. Покарати правопорушника.
2. Перевиховати його.
3. Покласти на:

3.1. Правопорушника чи осіб, які його замінюють, обов'язок із максимально повного відновлення порушеного правового статусу потерпілого.

*Новітня доктрина сутності і видового поділу
правопорушень та юридичної відповідальності. Курс лекцій
до традиційної навчальної дисципліни «Теорія держави і права»*

3.2. Відповідних суб'єктів владних повноважень та інших осіб обов'язок із усунення причин та умов, що сприяли вчиненню даного правопорушення [7, с. 100-101; 16, с. 35].

Останній із обов'язків вже непрямо витікає із наявного в юриспруденції поділу юридичної відповідальності на позитивну (перспективну) та негативну (ретроспективну) юридичну відповідальність.

Однією з перших аналогічний поділ юридичної відповідальності запропонувала Р. О. Халфіна, яка у 1974 р. виділяла два види правовідносин відповідальності – у процесі правомірної діяльності та у процесі правопорушення [28, с. 324], а пізніше В. В. Похмелкін, у 1990 р., юридичну відповідальність розглядав вже в єдності позитивного (перспективного) та ретроспективного її аспекту [19, с. 26], що також ще не було достатньо точним.

Адже ж головна мета позитивної юридичної відповідальності чи позитивного або перспективного її аспекту повинна полягати у застосуванні негативних наслідків до ймовірного правопорушника чи до осіб які своїм діянням сприяють вчиненню цього правопорушення, ще до здійснення самого правопорушення з метою попередження цього правопорушення, а негативної юридичної відповідальності – після того, коли правопорушення вже скоєне, і такі негативні наслідки вже повинні покарати і виховати правопорушника, забезпечити максимально можливе повне відновлення порушеного правового статусу потерпілого та усунути у повному обсязі ті умови і причини, що сприяли вчиненню даного правопорушення [16, с. 36].

Вина, як вважає О. А. Кириченко, є не стільки певною ознакою суб'єктивної сторони складу правопорушення, скільки **обов'язковою базисною підставою для притягнення особи до карально-виховної юридичної відповідальності**, за винятком ситуацій скоєння паранешасного випадку чи параказусу або настання нещасного випадку чи казусу. В цих випадках має наступати юридична відповідальність держави у вигляді відновлення порушеного правового статусу потерпілого, що фактично означає опосередковану безвинну юридичну відповідальність законослухняних платників податків [7, с. 99-100; 16, с. 36].

Інші виключення, такі як безвинна відповідальність за шкоду, заподіяну джерелом підвищеної небезпеки, та ін., можуть свідчити лише про недостатньо високу юридичну кваліфікацію осіб, які встановили такого роду, за суттю, нелегітимні підстави для юридичної відповідальності [7, с. 100; 16, с. 36].

Усуненню викладених недоліків у т.ч. й відсутності загального визнаного варіанту видового поділу юридичної відповідальності, слугує

розроблена Т. О. Коросташовою **перша варіація новітньої доктрини ступеневого сутнісного видового поділу юридичної відповідальності** [7, с. 101-109; 14; 16, с. 37-41], яку більш правильно представити у такій редакції:

1. **Конституційна відповідальність**, сутність якої полягає в притягненні винного суб'єкта владних повноважень до:

1.1. **Позитивної конституційної відповідальності** щодо усунення причин та умов, що сприяють порушенню норм перспективного Конституційного кодексу України.

1.2. **Негативної конституційної відповідальності** зі:

1.2.1. Встановлення факту правомірності чи неправомірності в контексті певної норми Конституційного кодексу України діяння та/чи рішення та/або правового акта суб'єкта владних повноважень [7, с. 101; 14].

1.2.2. Порушення залежно від сутності конституційних правових норм, що не були дотримані, адміністративного, трудового, де-факто майново-договірного або де-юре майново-договірного судочинства для притягнення винної особи до відповідної:

1.2.2.1. Карально-виховної відповідальності.

1.2.2.2. Відновлювальної та/чи супутньої відповідальності, але лише тоді або тільки в тій частині, в якій ці ж види юридичної відповідальності не можуть бути реалізовані ефективно та/чи раціонально та/або якісно в межах конституційного судочинства [7, с. 101-102; 14].

1.2.3. **Відновлювальної конституційної відповідальності** зі:

1.2.3.1. Скасування правового акта чи рішення суб'єкта владних повноважень або заборони діянь цих та інших соціосуб'єктів, що порушують певну норму Конституційного кодексу України.

1.2.3.2. Відшкодуванню потерпілому соціосуб'єкту майнової та моральної шкоди.

1.2.3.3. Іншого відновлення порушеного правового статусу потерпілого соціосуб'єкта [7, с. 102; 14; 16, с. 37].

1.2.4. **Супутньої конституційної відповідальності**, яка являє собою окремі види позитивної конституційної відповідальності, які не були реалізовані взагалі або в повному обсязі до встановлення факту неправомірності в контексті норм Конституційного кодексу України діяння та/чи рішення та/або правового акта суб'єкта владних повноважень [16, с. 37-38].

*Новітня доктрина сутності і видового поділу
правопорушень та юридичної відповідальності. Курс лекцій
до традиційної навчальної дисципліни «Теорія держави і права»*

2. **Антикримінальна відповідальність** (при заподіянні істотної і більше фізичної та/або майнової та моральної шкоди будь-яким правовідносинам):

2.1. **Позитивна антикримінальна відповідальність** (окремі її види практично виступають як негативна юридична відповідальність, але концептуально слід прагнути до використання їх лише в якості позитивної юридичної відповідальності, яка покликана не допустити скоєння кримінального та іншого правопорушення):

2.1.1. Лікування різних видів залежності:

2.1.1.1. Обмінозалежності (алкоголізму, наркоманії, токсикоманії тощо).

2.1.1.2. Сексуалзалежності, тобто сексуальної переваги (педофілії, зоофілії, некрофілії тощо).

2.1.1.3. Психозалежності (віртуальнофілії, азартнографілії, фанатографілії, шоуфанатофілії, націоналфілії, шовіністофілії, теофілії, сектантофілії тощо) [7, с. 102-103; 14].

2.1.2. Оплатне вилучення криміногенних об'єктів.

2.1.3. Усунення інших причин та умов, які сприяють вчиненню кримінальних та інших правопорушень (у т. ч. усунення антикримінальних прогалин законодавства) [7, с. 103; 14].

2.2. **Негативна антикримінальна відповідальність** (яка настає після скоєння кримінального правопорушення):

2.2.1. **Карально-виховна антикримінальна відповідальність:**

2.2.1.1. **Покарання:**

2.2.1.1.1. Допенітенціарні:

2.2.1.1.1.1. Строкове переслідування (протягом строків давності).

2.2.1.1.1.2. Довічне переслідування (за кримінальні правопорушення проти миру та безпеки людства) [7, с. 103-104; 14].

2.2.1.1.2. Пенітенціарні:

2.2.1.1.2.1. Базисні:

2.2.1.1.2.1.1. Строкові:

2.2.1.1.2.1.1.1. Основні: штраф, громадські роботи, виправні роботи, обмеження військовослужбовців, арешт, обмеження волі, тримання в дисциплінарному батальйоні, позбавлення волі.

2.2.1.1.2.1.1.2. Додаткові: позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу; конфіскація майна; позбавлення права обіймати певні посади та займатися певною діяльністю [16, с. 38].

2.2.1.1.2.1.2. Довічні:

2.2.1.1.2.1.2.1. Основні: смертна кара, довічне ув'язнення (практично знаходиться на утриманні законослужняних податкоплатників і

фактично перетворюється на покарання цих осіб, а не засуджених), хімічна чи інша кастрація або стерилізація та ін.

2.2.1.1.2.1.2.2. **Додаткові:** позбавлення звання, рангу, чину, класу, права обіймати певні посади, займатися певною діяльністю.

2.2.1.1.3. **Постпенітенціарні:**

2.2.1.1.3.1. **Нагляд.**

2.2.1.1.3.2. **Судимість** (згадування про судимість після її зняття або погашення – злочин: для посадової особи перевищення влади або службових повноважень; в той же час для фізичної особи не може бути і такого складу, як «наклеп», а повинен бути встановлений спеціальний склад злочину, паразлочину) [7, с. 104; 14].

2.2.1.2. **Парапокарання** (щодо осіб, які не досягли віку призначення покарань):

2.2.1.2.1. **Допенітенціарні:**

2.2.1.2.1.1. **Строкове переслідування** (протягом строків давності).

2.2.1.2.1.2. **Довічне переслідування** (за кримінальні правопорушення проти миру та безпеки людства).

2.2.1.2.2. **Пенітенціарні:**

2.2.1.2.2.1. **Базисні:**

2.2.1.2.2.1.1. **Строкові:**

2.2.1.2.2.1.1.1. **Примусові заходи виховного характеру** (щодо осіб від 11 років і до віку призначення покарань).

2.2.1.2.2.1.1.2. **Заходи виховного характеру** (щодо осіб до 11-річного віку).

2.2.1.2.2.1.2. **Довічні:** не виключається хімічна, інша кастрація або стерилізація та ін.

2.2.1.3. **Квазіпокарання** (щодо неосудних та обмежено осудних осіб):

2.2.1.3.1. **Строкові:** примусові заходи медичного характеру.

2.2.1.3.2. **Довічні:** не виключається хімічна, інша кастрація або стерилізація та ін.

2.2.1.4. **Квазіпарапокарання** (відновлення порушеного правового статусу соціосуб'єкта та направлення у парламент клопотання про регламентацію в Антикримінальному кодексі України відповідного кримінального правопорушення) [7, с. 105; 14; 16, с. 39].

2.2.2. **Відновлювальна антикримінальна відповідальність:**

2.2.2.1. **Солідарна відновлювальна антикримінальна відповідальність** (при заподіянні шкоди спільними кримінальними діяннями великої кількості окремих фізичних осіб або учасників певної юридичної особи, коли неможливо конкретизувати діяння кожного з учасників з заподіяння сумативної фізичної та/чи матеріальної та моральної

*Новітня доктрина сутності і видового поділу
правопорушень та юридичної відповідальності. Курс лекцій
до традиційної навчальної дисципліни «Теорія держави і права»*

шкоди, що й обумовлює необхідність притягнення винних до солідарної супутньої та до солідарної відновлювальної антикримінальної відповідальності у вигляді відшкодування шкоди або іншого відновлення порушеного правового статусу соціосуб'єктів):

2.2.2.1.1. Контрибуція:

2.2.2.1.1.1. Тотальна контрибуція (щодо окремого чи декількох держав, спільними кримінальними діяннями мешканців яких заподіяна шкода) [7, с. 105-106; 14; 16, с. 39-40].

2.2.2.1.1.2. Регіональна контрибуція (щодо окремих чи декількох регіонів держави, спільними кримінальними діяннями мешканців яких заподіяна шкода).

2.2.2.1.1.3. Локальна контрибуція (щодо кримінальних правопорушень окремих кримінальних організацій, наприклад, щодо членів банди, терористичної організації та ін.) [7, с. 106; 14].

2.2.2.2. **Індивідуальна відновлювальна антикримінальна відповідальність:**

2.2.2.2.1. Відшкодування фізичної та/чи матеріальної та моральної шкоди [7, с. 106-107; 14].

2.2.2.2.2. Інше відновлення прав, свобод, обов'язків та/або інтересів фізичних чи юридичних осіб або держави, міждержавних утворень.

2.2.3. **Супутня антикримінальна відповідальність:**

2.2.3.1. Окремі види позитивної антикримінальної відповідальності, що не були реалізовані до вчинення кримінального правопорушення (див. позитивну антикримінальну відповідальність).

2.2.3.2. Підтримка антикримінального позитиву (заохочення сприяння усуненню причин та/чи умов та/або іншому подоланню кримінальних правопорушень).

3. **Адміністративна відповідальність** (при заподіянні менш, ніж істотної, такої шкоди зовнішнім щодо юридичної особи державно-управлінським правовідносинам, за винятком майново-договірних правовідносин) [7, с. 107; 14; 16, с. 40].

4. **Дисциплінарна відповідальність** (при заподіянні менш, ніж істотної, шкоди внутрішнім щодо юридичної особи державно-управлінським правовідносинам, за винятком майново-договірних; заподіяння такої шкоди майну юридичної особи утворює склад дисциплінарного правопорушення, що має тягти як карально-виховну дисциплінарну відповідальність – дисциплінарне стягнення чи дисциплінарне парастягнення або, не виключається, дисциплінарне квазістягнення, так й відновлювальну дисциплінарну відповідальність у вигляді відшкодування такої шкоди або іншого відновлення порушеного правового статусу потерпілого; відновлення на роботі належить до

процедури відновлення порушеного правового статусу, що має здійснюватися паралельно із притягненням адміністрації як до карально-виховної дисциплінарної відповідальності у вигляді дисциплінарного стягнення, не виключається й дисциплінарного квазістягнення, так й до відновлювальної дисциплінарної відповідальності у вигляді відшкодування майнової та моральної шкоди та/чи іншого відновлення трудового правового статусу потерпілого) [7, с. 107-108; 14; 16, с. 40-41].

5. **Де-факто майново-договірна відповідальність** (при заподіянні менш, ніж істотної, шкоди традиційним цивільним правовідносинам, тобто майново-договірним і пов'язаними з ними особистим немайновим правовідносинам між фізичними особами, фізичною та юридичною особою; правовідносини між ними, що впливають із заподіяння шкоди, фактично означають вчинення квазізлочину або певного квазіпроступка, і протидія їм повинна здійснюватися в межах відповідного виду судочинства: антикримінального, адміністративного чи трудового; розпочавшись в антикримінальному судочинстві, та при встановленні шкоди меншої, ніж істотної, це відшкодування шкоди й інше відновлення порушеного правового статусу потерпілого має закінчуватися в цілях раціоналізації антиделіктної діяльності у даному судочинстві).

6. **Де-юре майново-договірна відповідальність** (при заподіянні менш, ніж істотної, шкоди традиційним арбітражним або господарським правовідносинам, тобто майново-договірним правовідносинам між юридичними особами) [7, с. 108; 14].

Подальший ступеневий сутнісний видовий поділ адміністративної, дисциплінарної, де-факто майново-договірної та де-юре майново-договірної відповідальності може бути аналогічний антикримінальній відповідальності [7, с. 109; 14; 16, с. 41].

Питання 4. Друга варіація новітньої доктрини ступеневого сутнісного видового поділу юридичної відповідальності

Позиція С. В. Петкова з приводу можливості появи як адміністративних злочинів, так й адміністративних проступків та відповідної адміністративної відповідальності за ці правопорушення [18] дозволила Т. О. Коросташовій запропонувати в доктринальному аспекті й **другу варіацію новітньої доктрини ступеневого сутнісного видового поділу юридичної відповідальності** [7, с. 109-118; 15; 16, с. 41-46], яка може бути представлена поділом юридичної відповідальності на:

Новітня доктрина сутності і видового поділу правопорушень та юридичної відповідальності. Курс лекцій до традиційної навчальної дисципліни «Теорія держави і права»

1. **Конституційна відповідальність**, сутність якої полягає в притягненні винного суб'єкта владних повноважень до:

1.1. **Позитивної конституційної відповідальності** щодо усунення причин та умов, що сприяють порушенню норм перспективного Конституційного кодексу України.

1.2. **Негативної конституційної відповідальності** зі:

1.2.1. Встановлення факту правомірності чи неправомірності в контексті певної норми Конституційного кодексу України (коли встановлення даного факту може починатися й зі встановлюватися факту порушення будь-якої норми підзаконного акту, що, у свою чергу, має означати й порушення і відповідної норми закону і, врешті-решт, й відповідної норми Конституційного кодексу України) діяння та/чи рішення та/або правового акта суб'єкта владних повноважень [7, с. 109; 15].

1.2.2. Порушення залежно від сутності конституційних правових норм, що не були дотримані, антикримінального, адміністративного, трудового, де-факто майново-договірного або де-юре майново-договірного судочинства для притягнення винної особи до відповідної:

1.2.2.1. Карально-виховної відповідальності.

1.2.2.2. Відновлювальної та/чи супутньої відповідальності, але лише тоді або тільки в тій частині, в якій ці ж види юридичної відповідальності не можуть бути реалізовані ефективно та/чи раціонально та/або якісно в межах конституційного судочинства [7, с. 109-110; 15].

1.2.3. **Відновлювальної конституційної відповідальності** з:

1.2.3.1. Скасування правового акта чи рішення суб'єкта владних повноважень або заборона діянь цих та інших соціосуб'єктів, що порушують певну норму Конституційного кодексу України.

1.2.3.2. Відшкодуванню потерпілому соціосуб'єкту майнової та моральної шкоди.

1.2.3.3. Іншого відновлення порушеного правового статусу потерпілого соціосуб'єкта.

1.2.4. **Супутньої конституційної відповідальності**, що являє собою окремі види позитивної конституційної відповідальності, які не були реалізовані взагалі або в повному обсязі до встановлення факту неправомірності в контексті норм Конституційного кодексу України діяння та/чи рішення та/або правового акта суб'єкта владних повноважень [7, с. 110; 15; 16, с. 42].

2. **Адміністративна відповідальність** (при порушенні зовнішніх по відношенню до юридичної особи державно-управлінських правовідносин):

2.1. Позитивна адміністративна відповідальність:

2.1.1. Лікування різних видів залежності:

2.1.1.1. Обмінозалежності (алкоголізму, наркоманії, токсикоманії та ін.).

2.1.1.2. Сексуалзалежності, тобто сексуальної переваги (педофілії, зоофілії, некрофілії та ін.).

2.1.1.3. Психозалежності (віртуальнофілії, азартноігрофілії, фанатоігрофілії, шоуфанатфілії, націоналфілії, шовіністофілії, теофілії, сектанктофілії та ін.) [7, с. 110-111; 15; 16, с. 42-43].

2.1.2. Спеціальна конфіскація (безоплатне вилучення криміногенних об'єктів).

2.1.3. Оплатне вилучення криміногенних об'єктів.

2.1.4. Усунення інших причин та умов, що сприяють вчиненню адміністративних та інших правопорушень (в т.ч. усунення антиделіктних прогалин законодавства).

2.2. Негативна адміністративна відповідальність (що настає після скоєння адміністративного правопорушення):

2.2.1. Карально-виховна адміністративна відповідальність:

2.2.1.1. Покарання:

2.2.1.1.1. Допенітенціарні:

2.2.1.1.1.1. Строкове переслідування (протягом строків давності):

2.2.1.1.1.1.1. Передача неповнолітнього або повнолітньої особи під нагляд колективу за місцем навчання або роботи та ін. [7, с. 111; 15].

2.2.1.1.1.2. Довічне переслідування (за адміністративні макроправопорушення проти миру і безпеки людства).

2.2.1.1.2. Пенітенціарні:

2.2.1.1.2.1. Базисні:

2.2.1.1.2.1.1. **Строкові:**

1.2.1.1.2.1.1.1. **Основні:**

1.2.1.1.2.1.1.1.1.1. Зобов'язання принести публічне або в іншій формі пробачення перед потерпілим соціосуб'єктом (спростування певних завідомо недостовірних відомостей).

1.2.1.1.2.1.1.1.2. Попередження.

1.2.1.1.2.1.1.1.3. Штраф (у твердій сумі, що не є відновленням порушеного правового статусу соціосуб'єкта).

1.2.1.1.2.1.1.1.4. Пеня (у відсотковому відношенні до суми заподіяного матеріального збитку, що також не є відновленням порушеного правового статусу соціосуб'єкта).

1.2.1.1.2.1.1.1.5. Передача неповнолітнього або повнолітньої особи під нагляд колективу за місцем навчання або роботи.

*Новітня доктрина сутності і видового поділу
правопорушень та юридичної відповідальності. Курс лекцій
до традиційної навчальної дисципліни «Теорія держави і права»*

- 1.2.1.1.2.1.1.6. Громадські роботи.
- 1.2.1.1.2.1.1.7. Виправні роботи.
- 1.2.1.1.2.1.1.8. Обмеження військовослужбовців [16, с. 43].
- 1.2.1.1.2.1.1.9. Обмеження волі.
- 1.2.1.1.2.1.1.10. Утримання у дисциплінарному батальйоні.
- 1.2.1.1.2.1.1.11. Позбавлення волі та ін. [7, с. 112; 15].
- 2.2.1.1.2.1.1.2. **Додаткові:**
 - 2.2.1.1.2.1.1.2.1. Позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу [7, с. 112-113; 15].
 - 2.2.1.1.2.1.1.2.2. Загальна конфіскація (конфіскація майна).
 - 2.2.1.1.2.1.1.2.3. Оплатне вилучення предмета або пристрою, що став засобом або об'єктом скоєння правопорушення.
 - 2.2.1.1.2.1.1.2.4. Позбавлення права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю.
 - 2.2.1.1.2.1.1.2.5. Позбавлення спеціального права соціосуб'єкта (права керування транспортним засобом, права здійснення польовання, права носіння зброї та ін.).
 - 2.2.1.1.2.1.1.2.6. Деякі види основних строкових видів адміністративної карально-виховної відповідальності (див. 1.2.1.1.2.1.1.1. Основні) та ін.
- 2.2.1.1.2.1.1.2. **Довічні:**
 - 2.2.1.1.2.1.1.2.1. **Основні:**
 - 2.2.1.1.2.1.1.2.1.1. Смертна кара.
 - 2.2.1.1.2.1.1.2.1.2. Довічне ув'язнення (практично знаходиться на утриманні законслухняних податкоплатників і фактично перетворюється в покарання цих осіб, а не засуджених).
 - 2.2.1.1.2.1.1.2.1.3. Хімічна чи інша кастрація або стерилізація та ін.
 - 2.2.1.1.2.1.1.2.2. **Додаткові:**
 - 2.2.1.1.2.1.1.2.2.1. Позбавлення спеціального звання.
 - 2.2.1.1.2.1.1.2.2.2. Позбавлення права обіймати певні посади, займатися певною діяльністю та ін. [7, с. 113; 15].
- 2.2.1.1.3. **Постпенітенціарні:**
 - 2.2.1.1.3.1. Передача неповнолітнього або повнолітньої особи під нагляд колективу за місцем навчання або роботи.
 - 2.2.1.1.3.2. Нагляд.
 - 2.2.1.1.3.3. Судимість [16, с. 44];
- 2.2.1.2. **Парапокарання** (щодо осіб, які не досягли віку призначення адміністративних покарань):
 - 2.2.1.2.1. **Допенітенціарні:**
 - 2.2.1.2.1.1. Строкове переслідування (протягом строків давності):
 - 2.2.1.2.1.1.1. Передача дошкільника, малолітньої особи чи підлітка під

нагляд батьків чи осіб (установ), які їх замінюють, або колективу за місцем навчання та ін.

2.2.1.2.1.2. Довічне переслідування (за адміністративні макроправопорушення проти миру і безпеки людства).

2.2.1.2.2. **Пенітенціарні:**

2.2.1.2.2.1. Базисні:

2.2.1.2.2.1.1. **Строкові:**

2.2.1.2.2.1.1.1. Передача дошкільника, малолітньої особи чи підлітка під нагляд батьків чи осіб (установ), які їх замінюють, або колективу за місцем навчання.

2.2.1.2.2.1.1.2. Примусові заходи виховного характеру.

2.2.1.2.2.1.2. **Довічні** (не виключається хімічна чи інша кастрація або стерилізація).

2.2.1.2.3. **Постпенітенціарні** (передача дошкільника, малолітньої особи чи підлітка під нагляд батьків або осіб чи установ, які їх замінюють, або колективу за місцем навчання тощо) [7, с. 114; 15].

2.2.1.3. **Квaziпокарання** (щодо неосудних та обмежено осудних осіб):

2.2.1.3.1. **Строкові:**

2.2.1.3.1.1. Передача неосудної чи обмежено осудної особи під нагляд опікунів або осіб чи установ, які їх замінюють.

2.2.1.3.1.2. Примусові заходи медичного характеру.

2.2.1.3.2. **Довічні** (не виключається хімічна, інша кастрація, стерилізація).

2.2.1.4. **Квaziпарапокарання** (відновлення порушеного правового статусу потерпілого та клопотання суду до парламенту про введення в Адміністративний кодекс України відповідного складу діяння та адміністративної відповідальності).

2.2.2. **Відновлювальна адміністративна відповідальність:**

2.2.2.1. **Солідарна відновлювальна адміністративна відповідальність:**

2.2.2.1.1. Контрибуція:

2.2.2.1.1.1. Тотальна контрибуція, яка має застосовуватися до окремих або декількох держав, спільними діями мешканців яких заподіяно колосальну шкоду великої кількості соціосуб'єктів.

2.2.2.1.1.2. Регіональна контрибуція - стосовно окремих або кількох регіонів держави, спільними діями мешканців яких заподіяно колосальну шкоду великої кількості соціосуб'єктів [7, с. 115; 15].

*Новітня доктрина сутності і видового поділу
правопорушень та юридичної відповідальності. Курс лекцій
до традиційної навчальної дисципліни «Теорія держави і права»*

2.2.2.1.1.3. Локальна контрибуція - щодо окремих злочинних організацій, наприклад, до членів банди, терористичної організації та ін. [16, с. 45].

2.2.2.2. **Індивідуальна відновлювальна адміністративна відповідальність:**

2.2.2.2.1. Відшкодування потерпілому соціосуб'єкта фізичної та/чи майнової та моральної шкоди.

2.2.2.2.2. Інше відновлення порушеного правового статусу соціосуб'єкта.

2.2.3. **Супутня адміністративна відповідальність:**

2.2.3.1. Окремі види позитивної адміністративної відповідальності, що не були реалізовані до вчинення правопорушення (див. позитивна адміністративна відповідальність).

2.2.3.2. Підтримка антиделіктного позитиву (заохочення сприяння усуненню причин і умов та/чи іншої протидії правопорушенням).

3. **Дисциплінарна відповідальність** (при порушенні внутрішніх по відношенню до юридичної особи державно-управлінських правовідносин, за винятком майново-договірних).

Даний вид юридичної відповідальності повинен мати такий же, як і адміністративна відповідальність, ступеневий сутнісний видовий поділ, але із доповненням дисциплінарної відповідальності ще такими видами карально-виховної дисциплінарної відповідальності, як догана, сувора догана, догана із занесенням в особисту справу та звільнення [7, с. 116; 15].

4. **Де-факто майново-договірна відповідальність** (при порушенні традиційних цивільних правовідносин, тобто майново-договірних і пов'язаних з ними особистих немайнових правовідносин між фізичними особами або фізичною та юридичною особою).

Даний вид юридичної відповідальності повинен мати такий же, як і адміністративна відповідальність, ступеневий сутнісний видовий поділ, але з переглядом низки традиційних інститутів де-факто майново-договірної відповідальності, коли, приміром, штраф і пеня (поняття неустойки має виключатися як об'єднуючий ці два види, необхідність у чому вже відпадає) повинні розглядатися в якості власне карально-виховної де-факто майново-договірної відповідальності, що аж ніяк не виключає повного відновлення порушеного правового статусу соціосуб'єкта (фізичної чи юридичної особи, держави, міждержавного утворення) в частині відшкодування заподіяної шкоди.

Завдаток слід розглядати в якості не власне способу забезпечення зобов'язань, а як захід карально-виховної де-факто майново-договірної відповідальності (що також буде забезпечувати й виконання

зобов'язань), коли заподіяна невиконанням зобов'язань або певних умов договору майнова та моральна шкода повинна відшкодовуватися в повному обсязі [16, с. 46].

Аналогічним чином підлягає докорінного реформування сутність та порядок функціонування і цілої низки інших інститутів Де-факто майново-договірної галузі права [7, с. 117; 15].

5. Де-юре майново-договірна відповідальність (при порушенні традиційних арбітражних або господарських правовідносин, тобто майново-договірних правовідносин між юридичними особами) [7, с. 117-118; 15].

Даний вид юридичної відповідальності повинен мати такий же, як і де-факто майново-договірна відповідальність, ступеневий сутнісний видовий поділ з аналогічним принциповим переглядом сутності та порядку функціонування цілої низки традиційних інститутів карально-виховної відповідальності вже Де-юре майново-договірної галузі права [7, с. 118; 15].

Обґрунтування відсутності інших видів правопорушень полягає у наступному. Не може бути процесуального, податкового, земельного, лісового і будь-якого іншого пропонованого в літературі виду правопорушень та юридичної відповідальності (див. питання 1, 3 даної лекції). У цих випадках буде мати місце залежно від сутності правопорушень, зазначених у ступеневому сутнісному видовому поділі юридичної відповідальності один із перерахованих видів юридичної відповідальності за порушення норм процесуального судочинства, податкової, земельної, лісової чи якоїсь іншої регулятивної галузі права, що складатиме сутність відповідного макроправопорушення, тобто кримінального правопорушення, або мініправопорушення, тобто, адміністративного, дисциплінарного, де-факто майново-договірного чи де-юре майново-договірного правопорушення [7, с. 118-119; 14; 16, с. 47].

Особливо треба обґрунтувати відсутність конституційних правопорушень. Порушення правовим актом, рішенням чи діянням суб'єкта владних повноважень певної норми хоча б підзаконного акта, а значить, й поточного закону та у підсумку і Конституційного кодексу України залежно від розміру заподіяної шкоди та сутності порушених цим самим правовідношень утворює склад макроправопорушення або адміністративного, дисциплінарного, де-факто майново-договірного чи де-юре майново-договірного правопорушення [7, с. 119; 14; 16, с. 47].

У той же час повинна мати місце відновлювальна чи супутня конституційна відповідальність у вигляді відповідно відновлення

*Новітня доктрина сутності і видового поділу
правопорушень та юридичної відповідальності. Курс лекцій
до традиційної навчальної дисципліни «Теорія держави і права»*

правового статусу потерпілого (його прав, свобод, обов'язків та/чи інтересів), порушених правовим актом, рішенням чи діями суб'єкта владних повноважень, а також притягнення винного до відповідного виду карально-виховної юридичної відповідальності та до усунення інших причин та умов, що сприяють вчиненню цього та інших порушень норм підзаконних актів, поточних законів та Конституційного кодексу України [7, с. 119-120; 14; 16, с. 47].

Заперечення юридичної відповідальності і, перш за все, **антикримінальної відповідальності юридичних осіб**, як достатньо обґрунтовано вважає О. А. Кириченко, фактично спрямоване на звільнення винних осіб від такої відповідальності. Адже юридична особа не якась абстрактна і зовсім не пов'язана із фізичними особами категорія [16, с. 42].

Зрештою, будь-яка юридична особа являє собою сумативне утворення, яке складається із фізичних та посадових осіб, що має одноосібний чи колективний орган керівництва, при вчиненні правопорушень яким через прийняття одноосібних чи колективних рішень, в останньому випадку відкритим або таємним голосуванням, завжди можна встановити винну посадову особу або організаторів та активних співвиконавців такого роду нелегітимних рішень.

Особливістю антикримінальної та іншої юридичної відповідальності юридичних осіб може бути застосування покарання у вигляді лише штрафу чи пені, що повинно здійснюватися незалежно від повного відновлення порушеного юридичною особою правового статусу іншої юридичної особи або фізичної особи чи держави, міждержавного утворення, у т.ч. і повного відшкодування заподіяної їм шкоди [7, с. 120; 14].

Одним із різновидів антикримінального та адміністративного покарання юридичної особи може бути позбавлення керівника чи організаторів або активних співвиконавців нелегітимних рішень класних чинів, інших подібних звань, позбавлення права цих осіб займатися певною діяльністю, обмеження певної діяльності юридичної особи та ін. [7, с. 120-121; 14; 16, с. 48].

Питання та завдання для самоконтролю

1. Пригадайте, на які види поділяє правопорушення О. Ф. Скакун і які недоліки даного підходу?
2. Які недоліки притаманні іншим традиційним підходам видового поділу правопорушень?
3. У чому полягає сутність недоліків видового поділу правопорушень за редакцією ст. 215 та ін. КПК України?

4. Перерахуйте види макроправопорушень та мініправопорушень за першою варіацією доктрини видового поділу правопорушень?

5. На які підвиди поділяються злочини за ступенем тяжкості за першою варіацією доктрини видового поділу правопорушень?

6. У чому полягає сутність злочинів, паразлочинів та квазізлочинів за першою варіацією доктрини видового поділу правопорушень?

7. Розкрийте сутність квазіпаразлочинів, паранещасних випадків та нещасних випадків за першою варіацією доктрини видового поділу правопорушень.

8. На які підвиди поділяються паранещасні випадки залежно від причини відсутності вини?

9. У чому полягає сутність видового поділу правопорушень за другою і третьою варіацією новітньої доктрини такого поділу?

10. Назвіть основні недоліки традиційного видового поділу юридичної відповідальності.

11. У чому полягає сутність базисних ознак юридичної відповідальності і які недоліки має відповідний підхід О. Ф. Скакун?

12. Хто і яким чином одним із перших запропонував поділяти юридичну відповідальність на позитивну та негативну?

13. Розкрийте сутність вини як обов'язкової базисної підстави для притягнення особи до карально-виховної юридичної відповідальності.

14. Перерахуйте види юридичної відповідальності за першою варіацією доктрини її видового поділу і розкрийте сутність позитивної та супутньої конституційної відповідальності.

15. У чому полягає сутність негативної та відновлювальної конституційної відповідальності?

16. Яким чином реалізується позитивна антикримінальна відповідальність.

17. Розкрийте загальну структуру покарання як міри карально-виховної антикримінальної відповідальності.

18. Викладіть сутність парапокарання, квазіпокарання та квазіпарапокарання як мір карально-виховної антикримінальної відповідальності.

19. Розкрийте сутність солідарної відновлювальної антикримінальної відповідальності.

20. У чому полягає сутність індивідуальної відновлювальної та супутньої антикримінальної відповідальності?

21. Які правовідносини порушують адміністративні, дисциплінарні, де-факто і де-юре майно-договірні правопорушення?

*Новітня доктрина сутності і видового поділу
правопорушень та юридичної відповідальності. Курс лекцій
до традиційної навчальної дисципліни «Теорія держави і права»*

22. У чому полягає сутність реформування видового поділу дисциплінарної відповідальності?

23. Розкрийте сутність реформування видового поділу де-факто і де-юре майново-договірної відповідальності.

24. У чому полягає сутність другої варіації новітньої доктрини видового поділу юридичної відповідальності?

25. Доведіть, чому не може бути інших видів правопорушень ніж ті, що вказані за новітньою доктриною їх видового поділу?

26. Обґрунтуйте необхідність і розкрийте сутність антикримінальної відповідальності юридичних осіб.

Основна література

1. Кириченко О. А. Новітня доктрина сутності і видового поділу правопорушень та юридичної відповідальності. Курс лекцій до традиційної навчальної дисципліни «Теорія держави і права»: навч. посібник / О. А. Кириченко, О. С. Тунтула. – Миколаїв : МНУ імені В. О. Сухомлинського, 2015. – 32 с.

2. Ланцедова Ю. О. Курс лекцій із сучасних проблем протидії правопорушенням: навч. посібник / Ю. О. Ланцедова, О. А. Кириченко; за наук. ред. О. А. Кириченка. – Друге видання. - Миколаїв : МНУ імені В. О. Сухомлинського, 2015. – 92 с.

Рекомендована література для поглибленого вивчення теми

1. Анисимов В. Ф. Проблема классификации административных проступков: дисс. ... канд. юрид. наук. спец.: 12.00.02 «Конституционное право; государственное управление; административное право; муниципальное право» /Анисимов Валерий Филиппович. – Тюмень, 1999, 166 с. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.dissertat.com/content/problema-klassifikatsii-administrativnykh-prostupkov>

2. Кириченко А. А. Гипердоклад о более двухстах пятидесяти лучших доктринах и концепциях юриспруденции научной школы профессора Аланкира: коллективная монография / кол. авторов под науч. ред. А. А. Кириченко. – Второе издание. - Николаев: Ник. нац. ун-т им. В. А. Сухомлинского, 2015. – 1008 с.

3. Ланцедова Ю. О. Курс лекцій зі спецкурсу «Інноваційні погляди на сутність правопорушень та юридичної відповідальності»: навч. посібник / Ю. О. Ланцедова, О. А. Кириченко. – Миколаїв : МНУ імені В. О. Сухомлинського, 2015. – 56 с.

4. Ланцедова Ю. А. Первая вариация доктрины ступенчатого сущностного видового деления юридической ответственности

/Ю. А. Ланцедова / 1455 слов // Блог экспертов (blog-experts.com). Информационно-аналитический сайт [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://blog-experts.com/prezentaciya-novyx-doktrin-i-koncepcij-yurisprudencii-nauchnoj-shkoly-professora-alankira-priglasenie-k-diskussii-yuliya-lancedova-novaya-doktrina-stupenchatogo-sushhnostnogo-vidovogo-deleniya-yurid/> 2014-12-01 – Доктрины

5. Ланцедова Ю. А. Вторая вариация доктрины ступенчатого сущностного видового деления юридической ответственности /Ю. А. Ланцедова / 1218 слов // Блог экспертов (blog-experts.com). Информационно-аналитический сайт [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://blog-experts.com/novaya-variaciya-doktriny-stupenchatogo-sushhnostnogo-vidovogo-deleniya-yuridicheskoy-otvetstvennosti/> 2015-01-05 – Доктрины

6. Тунтула А. С. Первая вариация новой доктрины ступенчатого сущностного видового деления правонарушений / А. С. Тунтула / 1457 слов // Блог экспертов (blog-experts.com). Информационно-аналитический сайт [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://blog-experts.com/prezentaciya-novyx-doktrin-i-koncepcij-yurisprudencii-nauchnoj-shkoly-professora-alankira-priglasenie-k-diskussii-aleksandra-tuntula-novaya-doktrina-stupenchatogo-sushhnostnogo-vidovogo-deleniya-p/> 2014-11-30 – Доктрины

7. Тунтула А. С. Вторая вариация доктрины ступенчатого сущностного видового деления правонарушений / А. С. Тунтула / 1138 слов // Блог экспертов (blog-experts.com). Информационно-аналитический сайт [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://blog-experts.com/novaya-variaciya-doktriny-stupenchatogo-sushhnostnogo-vidovogo-deleniya-pravonarushenij-2/> 2015-01-03 – Доктрины

8. Тунтула А. С. Третья вариация доктрины ступенчатого сущностного видового деления правонарушений / А. С. Тунтула / 1284 слова // Блог экспертов (blog-experts.com). Информационно-аналитический сайт [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://blog-experts.com/tretya-variaciya-doktriny-stupenchatogo-sushhnostnogo-vidovogo-deleniya-pravonarushenij/> 2015-01-09 – Доктрины

Обов'язкове індивідуальне науково-дослідне завдання

Осмислити, порівняти і законспектувати основні положення лекції та не менше 3-5 будь-яких інших традиційних положень, що відповідають питанням лекції. З них обрати той варіант, який студент вважає найбільш обґрунтований. Стисло вказати на переваги даного варіанту та на відповідні недоліки інших традиційних варіантів.

*Новітня доктрина сутності і видового поділу
правопорушень та юридичної відповідальності. Курс лекцій
до традиційної навчальної дисципліни «Теорія держави і права»*

Бібліографічний список

1. Административное право Украины: учебник. – 2-е изд. / Ю. П. Битяк, В. В. Богущкий, В. Н. Гарашук и др.; под ред. Ю. П. Битяка. – Харьков: право, 2003. – 576 с.
2. Административное право Украины: учебник / под общей ред. С. В. Кивалова. – Харьков : Одиссей, 2004. – 880 с.
3. Алексеев С. С. Государство и право. Начальный курс / С. С. Алексеев. – М. : БЕК, 1993. – 720 с.
4. Битяк Ю. П. Административное право Украины. Общая часть: учеб. пособие / Ю. П. Битяк, В. В. Зуй. – Харьков : Одиссей, 1999. – 224 с.
5. Ведерніков Ю. А. Адміністративне право України: навч. посібник / Ю. А. Ведерніков, В. К. Шкарупа. – К. : Центр навч. літ., 2005. – 336 с.
6. Венгеров А. Б. Теория государства и права: учебник. 3-е изд. / А. Б. Венгеров. – М. : Юриспруденция, 2000. – 528 с.
7. Кириченко А. А. Гипердоклад о более двухстах пятидесяти лучших доктринах и концепциях юриспруденции научной школы профессора Аланкира: коллективная монография / кол. авторов под науч. ред. А. А. Кириченко. – Второе издание. - Николаев: Ник. нац. ун-т им. В. А. Сухомлинского, 2015. – 1008 с.
8. Коваль Л. В. Адміністративне право: курс лекцій. – 3-те вид. / Л. В. Коваль. – К. : Вентурі, 1998. – 208 с.
9. Колодій А. М. Теорія держави і права: навч. посібник / А. М. Колодій, В. В. Копейчиков, С. Л. Лисенков та ін.; за заг. ред. С. Л. Лисенкова, В. В. Копейчикова. – К. : Юрінком Інтер, 2002. – 368 с.
10. Конституція України від 28.06.1996 р., № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141, із змінами згідно із Законом України від 02.06.2016 р., № 1401-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-вр>
11. Котюк В. О. Основи держави і права : навч. посібник / В. О. Котюк. – К. : Вентурі, 1998. – 320 с.
12. Кримінальний кодекс України: від 05.04.2001 р., № 2341-III // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2001, № 25–26, ст. 131, зі змінами за Законом України від 14.10.2014 р., № 1703-VII, ВВР, 2014, № 45, ст. 2045 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>
13. Кримінальний процесуальний кодекс України // Відомості Верховної Ради України, 2013, № 9-10, ст. 88, із змінами, внесеними згідно із Законом України від 07.10.2014 р., № 1689-VII, ВВР, 2014, № 46, ст. 2046 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>

14. Ланцедова Ю. А. Первая вариация доктрины ступенчатого сущностного видового деления юридической ответственности / Ю. А. Ланцедова / 1455 слов // Блог экспертов (blog-experts.com). Информационно-аналитический сайт [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://blog-experts.com/prezentaciya-novykh-doktrin-i-koncepcii-yurisprudencii-nauchnoj-shkoly-professora-alankira-priglasenie-k-diskussii-yuliya-lancedova-novaya-doktrina-stupenchatogo-sushhnostnogo-vidovogo-deleniya-yurid/> / 2014-12-01 – Доктрины

15. Ланцедова Ю. А. Вторая вариация доктрины ступенчатого сущностного видового деления юридической ответственности / Ю. А. Ланцедова / 1218 слов // Блог экспертов (blog-experts.com). Информационно-аналитический сайт [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://blog-experts.com/novaya-variaciya-doktriny-stupenchatogo-sushhnostnogo-vidovogo-deleniya-yuridicheskoy-otvetstvennosti/> / 2015-01-05 – Доктрины

16. Ланцедова Ю. О. Курс лекцій зі спецкурсу «Інноваційні погляди на сутність правопорушень та юридичної відповідальності»: навч. посібник / Ю. О. Ланцедова, О. А. Кириченко. – Миколаїв : МНУ імені В. О. Сухомлинського, 2015. – 56 с.

17. Лук'янець Д. М. Адміністративно-деліктні відносини в Україні: теорія та практика правового регулювання : монографія / Д. М. Лук'янець. – Суми: ВТД «Університ. книга», 2006. – 367 с.

18. Петков С. В. Проблемні аспекти юридичної відповідальності посадових осіб / С. В. Петков // Блог экспертов (blog-experts.com). Информационно-аналитический сайт [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://blog-experts.com/stattya-sergiya-pyatkova-opublikovana-u-byuleteni-asociacii-advokativ-ukraini/>

19. Похмелькин В. В. Социальная справедливость и уголовная ответственность: монография / В. В. Похмелькин. – Красноярск : Красноярск. ун-т, 1990. – 176 с.

20. Севрюгин В. Е. Теоретические проблемы административного проступка : дисс. ... д-ра юрид. наук : спец. 12.00.02 / В. Е. Севрюгин; Акад. МВД РФ. – М., 1994. – 379 с.

21. Скакун О. Ф. Теорія держави і права: підручник / О. Ф. Скакун; пер. з рос. - Харків: Консум, 2001. - 656 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrkniga.org.ua/ukrkniga-text/687/>

22. Скакун О. Ф. Теорія держави і права : підручник / О. Ф. Скакун; пер. з рос. – Харків : Консум, 2006. – 656 с.

23. Стеценко С. Г. Адміністративне право України : навч. посібник / С. Г. Стеценко. – К.: Атіка, 2008. – 624 с.

*Новітня доктрина сутності і видового поділу
правопорушень та юридичної відповідальності. Курс лекцій
до традиційної навчальної дисципліни «Теорія держави і права»*

24. Теліпко В. Е. Універсальна теорія держави и права : підручник / В. Е. Теліпко. – К. : БІНОВАТОР, 2007. – 512 с.

25. Тунтула А. С. Первая вариация новой доктрины ступенчатого сущностного видового деления правонарушений / А. С. Тунтула / 1457 слов // Блог экспертов (blog-experts.com). Информационно-аналитический сайт [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://blog-experts.com/prezentaciya-novyx-doktrin-i-koncepcij-yurisprudencii-nauchnoj-shkoly-professora-alankira-priglasenie-k-diskussii-aleksandra-tuntula-novaya-doktrina-stupenchatogo-sushhnostnogo-vidovogo-deleniya-p/2014-11-30> – Доктрины

26. Тунтула А. С. Вторая вариация доктрины ступенчатого сущностного видового деления правонарушений / А. С. Тунтула / 1138 слов // Блог экспертов (blog-experts.com). Информационно-аналитический сайт [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://blog-experts.com/novaya-variaciya-doktriny-stupenchatogo-sushhnostnogo-vidovogo-deleniya-pravonarushenij-2/> 2015-01-03 – Доктрины

27. Тунтула А. С. Третья вариация доктрины ступенчатого сущностного видового деления правонарушений / А. С. Тунтула / 1284 слова // Блог экспертов (blog-experts.com). Информационно-аналитический сайт [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://blog-experts.com/tretya-variaciya-doktriny-stupenchatogo-sushhnostnogo-vidovogo-deleniya-pravonarushenij/> 2015-01-09 – Доктрины

28. Халфина Р. О. Общее учение о правонарушении / Р. О. Халфина. – М. : Юрид. лит., 1974. – 340 с. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://ex-jure.ru/law/news.php?newsid=292>

29. Шульга А. М. Теория государства и права : пособие для подготовки к государственному экзамену / А. М. Шульга. – Харьков : Консул, 2000. – 115 с.

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

**КИРИЧЕНКО Олександр Анатолійович,
доктор юридичних наук професор
ТУНТУЛА Олександра Сергіївна,
кандидат юридичних наук доцент**

**НОВІТНЯ ДОКТРИНА
СУТНОСТІ І ВИДОВОГО
ПОДІЛУ ПРАВОПОРУШЕНЬ
ТА ЮРИДИЧНОЇ
ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ.
КУРС ЛЕКЦІЙ
ДО ТРАДИЦІЙНОЇ
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ТЕОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА»**

Навчальний посібник

Оприлюднюється в авторській редакції

Формат 70x100¹/₁₆.
Умовн. друк. арк. 2, 25.
Тираж 100 пр.

Миколаївський національний університет ім. В. О. Сухомлинського
54030 Україна, м. Миколаїв, вул. Нікольська, 24
тел.: +038 0512 37-88-38, 37-88-44